

22 січня 2018 р. продовжено судовий процес у справі кримськотатарського активіста Сулеймана Кадирова, якого звинувачують в сепаратизмі (Кадиров звинувачується в закликах до порушення територіальної цілісності Росії за коментар в Facebook: «Крим – це Україна, завжди є і буде»).

25 січня 2018 р. знов відбулися обшуки в будинках активістів Енвера Кроша та Ебазера Іслямова, яких затримано та доставлено в районне відділення поліції (Енвер Крош піддавався тортурам електричним струмом в грудні 2015 року, співробітники ФСБ намагалися схилити його до співпраці).

Окрім того, продовжено залякування проукраїнських активістів через використання судових органів, а саме 16 січня 2018 р. т.зв. «Раздольненський районний суд Криму» виніс вирок українському активісту Володимирі Балуху, яким останнього засуджено до 3-х років та 7 місяців позбавлення волі та штрафу в розмірі 10 000 руб. Формальною підставою для винесення вироку стало нібито зберігання засудженим боєприпасів.

Тиск окупаційної влади на кримських татар забезпечив зворотній ефект – їх згуртованість та підтримку з боку інших мешканців. Зокрема, організовано триває кримський марафон по збору коштів для погашення штрафів, призначених кримським татарам незаконними судами Криму. До цієї акції долучаються кримськотатарські громади в Європі, США, Канаді та Україні.

01 лютого в Євпаторії т.зв. «співробітники слідчого комітету» РФ незаконно затримали «лівого» активіста Євгена Каракашева за начебто записи у соціальній мережі «Вконтакті» у 2014-2015 роках. У «постанові» про порушення кримінальної справи «затриманому» інкримінують ч.1 ст.282 КК РФ («розпалювання ненависті або ворожнечі, а також приниження людської гідності») та ч.2 ст. 205.2 («публічні заклики до терористичної діяльності»). «Затриманого» правоохоронці окупаційної влади РФ у Криму доставили до ізолятору тимчасового тримання.

07 лютого т.зв. «правоохоронні органи» у Сімферополі о 4 ранку провели незаконний обшук у помешканні та затримали Мустафу Калафатова. Після незаконного затримання в його будинку шукали начебто заборонену літературу та зброю. Після проведення обшуків російські «правоохоронці» затримали Євгена Каракашева, Мустафу Калафатова, Фазіла Ібраїмова (до обшуку затриманий з дружиною). Зафіксовано випадки затримання активістів Рустема Мурасова, Рустема Таїрова, Фахри Муратова.

11 лютого 2018 р. т.зв. «правоохоронні органи» окупаційної влади РФ у Криму незаконно затримали у Сімферополі громадянина України Костянтина Давиденка, який начебто цілеспрямовано збирав і передавав спецслужбам України інформацію про діяльність частин та з'єднань «Федеральної служби військ Національної гвардії РФ» та працівників «ФСБ РФ».

15 лютого 2018 р. т.зв. «правоохоронні органи» окупаційної влади РФ у Криму незаконно затримали Фазіла Ібраїмова та його дружину, який є активним учасником «поляни протестів Стрелкова» (поблизу Сімферополя) та виступав проти знесення помешкань кримських татар. За останньою інформацією, «правоохоронні органи» проводять обшук у помешканні «затриманих».

У лютому зафіксовано випадки незаконних допитів кримськотатарських, українських і російських активістів.

02 лютого 2018 р. на тимчасово окупованій території України АРК родичів Рената Параламова, якого викрадали та катували правоохоронні органи окупаційної влади РФ у Криму, викликали на «допит» до так званого «відділу поліції». Зокрема, представники так званих правоохоронних органів допитували затриманих після обшуків Євгена Каракашева, Мустафу Калафатова, Фазила Ібраїмова і його дружину. Чотирьом активістам «Кримської солідарності» зроблено застереження про неприпустимість порушень закону. Учасників Українського культурного центру в Криму для перевірки викликали до так званої прокуратури.

Також допитували учасників російської музичної групи «Pussy Riot». Крім того, незаконним допитам піддавалися Рустем Мурасов, Рустем Таїров, Енвер Шерфієв, Юрій Моїсюк, Костянтин Давиденко, Зарема Куламетова.

08 лютого 2018 р. т.зв. «Верховний суд РК» в окупованому Криму відхилив апеляційні скарги та залишив незаконне «рішення суду» першої інстанції (штраф у 10 та 15 тисяч рублів) щодо кримських татар: Бекирова Джафера, Алієва Надира та Зиядинова Еміля, які виходили на тимчасово окупованій території України АРК на одиночні пікети. Також зазначений «суд» скасував розгляд апеляційної скарги у так званій «справі Веджіє Кашка». За словами дружини одного з незаконно затриманих активістів кримськотатарського руху Аліє Дегерменджи, «слідчий» їй повідомив, що виявлені недоліки і «справу» направили до «суду першої інстанції». Дата нового засідання так званого «суду» невідома. Так званий «Верховний суд РК» незаконно продовжив арешт фігурантам «справи Хізб ут-Тахрір» Зеврі Абсейтову, Ремзі Меметову, Рустему Абільтарову та Енверу Мамутову до 12 квітня 2018 року.

02 лютого т.зв. Євпаторійський міський «суд» Криму арештував на 2 місяці «лівого активіста», анархіста Євгена Каракашева.

12 лютого Лефортовський суд Москви заарештував на 2 місяці Костянтина Давиденка, якого затримали за підозрою у шпигунстві.

16 лютого Верховний «суд» Криму засудив фігуранта «справи українських диверсантів» Андрія Захтея до 6 років і 6 місяців колонії суворого режиму і штрафу 220 тис. руб.

17 лютого Київський районний «суд» Сімферополя заарештував активіста «поляни протестів» Фазіла Ібраїмова до 23 березня 2018 року. Крім того, у лютому окупаційні суди Криму незаконно продовжили строки тримання під вартою дев'ятьом фігурантам «справи Хізб ут-Тахрір», трьом фігурантам «справи українських диверсантів» і активісту Ісмаїлу Рамазанову.

У лютому 2018 р. так званий «Верховний суд РК» окупаційної влади РФ у Криму масово відхилив апеляційні скарги та залишав незаконне «рішення суду» першої інстанції (штрафи у 10 чи 15 тисяч рублів) щодо кримських татар, які 14 жовтня 2017 р. вийшли на тимчасово окупованій території України АРК на одиночні пікети. Сума штрафів, призначених окупаційними судами, склала 224 тис. 500 руб.

25 лютого кримська татарка Ельмаз Акімова вийшла на одиночний пікет проти реконструкції Ханського палацу в Бахчисараї. Пізніше два провокатори пошкодили її плакат з написом «Руки прочь от Харского двора. Вандализм – преступление».

У лютому т.зв. «Євпаторійський міський суд» постановив видворення з окупованого Криму за «нелегальне» працевлаштування 23 громадян України. Крім того, їм заборонений в'їзд до Росії на п'ять років.

Так званий «Центральний районний суд» Сімферополя видворив з Криму англійську журналістку Маделайн Роуч, яка спеціалізується на висвітленні порушень прав людини на пострадянському просторі.

07 лютого 2018 р. органи окупаційної влади РФ у Криму незаконно затримали англійську журналістку-фрілансера Маделайн Роуч та незаконно звинуватили її у журналістській діяльності на тимчасово окупованій території України АРК без акредитації МЗС РФ та відсутності російської медичної страховки. Маделайн Роуч було незаконно оштрафовано так званим «Центральним районним судом Сімферополя» окупаційної влади РФ у Криму, після чого вона була змушена залишити ТОТ України в АРК.

Також зафіксовано 5 випадків затримання учасників російської музичної групи «Pussy Riot».

01 березня 2018 р. так званий «Феодосійський міський суд» незаконно виніс вирок кримському татарину та активісту кримськотатарського національного руху Сулейману Кадирову та «засудив» його до 2 років позбавлення волі умовно, а також на 2 роки заборонили публічну діяльність, включно із активністю у соціальних мережах. Того ж дня, правоохоронні органи окупаційної влади РФ у Криму у місті Севастополі у «рамках слідчих дій у справі» Євгена Каракашева провели низку незаконних обшуків в активістів анархічного руху Олексія Присяжнюка, Ігоря Панюти, Артема Воробйова, Івана Маркова та Олексія Шестаковича, а також у Дмитра Кісієва.

Під час «обшуків» до Панюти та Воробйова була застосована фізична сила. Маркова та Шестаковича «засудили» до 11 діб арешту за начебто розповсюдження екстремістських матеріалів. До Олексія Шестаковича під час «затримання» працівники спецпідрозділу ФСБ «Альфа» застосовували тортури: душили пакетом, заламували пальці і руки у кайданках, наносили удари по різним частинам тіла та змушували викрикувати про себе різного роду образливі вислови.

14 березня 2018 р. так званий «Київський районний суд Сімферополя» залишив під вартою до 15 травня 2018 року чотирьох фігурантів «справи Веджіє Кашка». Також, 14 березня так званий «Верховний суд РК» відхилив усі аргументи захисту і залишив у СІЗО активіста «галявини протесту» Фазила Ібрагімова.

20 березня 2018 р. прокремлівські ЗМІ повідомили, що ФСБ на ТОТ України у Криму затримало і порушило кримінальну справу (ч. 2 ст. 208 КК Росії) проти 24-річного мешканця Криму, якого звинувачують в участі в «незаконному збройному формуванні» кримськотатарському добровольчому батальйону ім. Челебіджихана. Окупанти не повідомляють імені затриманого, зазначаючи, що чоловік є громадянином Росії, він взятий під варту. Санкції статті передбачають позбавлення волі на строк від 8 до 15 років.

26 березня 2018 р. адвокат Сергій Легостов повідомив, що так звана «прокуратура РК» затвердила незаконні обвинувальні висновки щодо «обвинувачених» російським слідством в організації диверсій на території

півострова Євгенія Панова і Володимира Дудки. Слід зазначити, що у березні так званий «Київський районний суд Сімферополя» відхилив скаргу адвоката Еміля Курбедінова до органів слідства щодо його запитів у справі про викрадення у 2016 році кримськотатарського активіста Ервіна Ібрагімова. В ході засідання суду були представлені документи, що вказують на те, що Курбедінов нібито отримував всі відповіді на свої запити. У той же час ніяких доказів правоохоронці не висунули.

У березні 2018 р. зафіксовано черговий факт придушення свободи слова та згортання основоположних прав людини і громадянина. Так, 22 березня правоохоронні органи окупаційної влади РФ у Криму провели незаконний обшук у помешкані (с. Холмівка Бахчисарайський р-н) кримськотатарського активіста та громадського журналіста Нарімана Мемедимінова, після чого «затримали» та доставили до так званого «Управління Федеральної служби безпеки» у місті Сімферополі. Проти нього ФСБ незаконно порушило кримінальну справу (ч.2 ст. 205.2 КК РФ – публічні прізиви до здійснення терористичної діяльності за допомогою мережі інтернет) за публікацію відеоматеріалів на ютубканалі у 2014 році. 23 березня так званий «Київський районний суд Сімферополя» «прийняв рішення» та незаконно заарештував Нарімана Мемедимінова до 16 травня 2018 року.

Протягом березня 2018 року на ТОТ України у Криму спостерігається застосування з боку окупаційної влади РФ певних превентивних заходів, спрямованих на посилення страху у мешканців Кримського півострова.

09 березня стало відомо, що під час перетину адміністративного кордону між ТОТ України АРК прикордонниками окупаційної влади РФ на «КПВВ «Армянськ» було незаконно затримано 24-річного кримського татарина Абдуллу Ібрагімова, який їхав з підконтрольної на непідконтрольну територію України. Близько 12 годин його утримували працівники ФСБ та не повідомляли про затримання родичів. Крім того, до Абдулли Ірбагімова протягом цього часу постійно застосувались методи фізичного та психологічного впливу.

14 березня 2018 р. «правоохоронці» у с. Морське біля Судака намагалися вручити «попередження» про неприпустимість масових заходів (мітингів) без узгодження кримськотатарському активісту Рустема Усеїновим.

18 березня 2018 р. на ТОТ України у Криму відбулися незаконні вибори президента РФ. Окрім самого факту проведення незаконних виборів, протягом березня спостерігались багаточисленні випадки примусової, у погрозливій формі, участі мешканців Кримського півострова у «виборах».

Монітори Кримської правозахисної групи зафіксували кілька фактів тиску на кримчан, пов'язаного з нелегітимними виборами президента РФ. За інформацією КПГ, керівництво кримської держустанови, так званого «Жовтневого пансіонату для людей похилого віку та інвалідів» (сmt Біюк-Онлар АРК) загрожувало звільненням співробітникам - кримським татарам, якщо вони не підуть голосувати на вибори. Також повідомляється, що зазначена незаконна політика проводиться у кримських школах з незаконним залученням дітей – школярів. Так званий «голова РК» Сергій Аксьонов зробив заяву, що чиновники в Криму, що агітують кримських татар бойкотувати вибори президента, будуть звільнені, їм краще самостійно виїхати за Кримський перешийок. Наприклад, у

сmt Советське (Долосси) жінку похилого віку Февзі у супереч медичним призначенням виписали з лікарні раніше терміну за відмову брати участь у так званих «виборах президента РФ».

Окрім політичних репресій та порушення прав людини на ТОТ України у Криму, окупаційна влада РФ продовжує активно та методично знищувати «Ханський палац» шляхом проведення так званої реконструкції.

Через проведення реконструкції на об'єкті історичної пам'ятки «Ханський палац» (розташований в АР Крим, м. Бахчисарай; пам'ятка історії та культури, відомий як єдиний у світі зразок кримськотатарської палацової архітектури) можливе подальше загострення соціального напруження, спроб мітингів та одиночних пікетів, яких окупаційна влада усіяко намагається уникати та вживати упереджувальних заходів (затримання, арешти, тощо).

Фактично знищується оригінальний стан конструкції та структури споруди, такі дії порушують декларацію ЮНЕСКО 1964 року, посилаючись на ст. 12 «Елементи, які призначені для заміни відсутніх фрагментів, повинні гармонійно вписуватися в ціле і разом з тим так відрізнятися від справжніх, щоб реставрація не фальсифікувала історичну та художню документальність пам'ятника». Проте, через недолуге виконання робіт, на споруді з'явилась тріщина, яку намагаються приховати від жителів півострова, що викликає настрої невдоволення, передусім в середовищі кримськотатарського населення.

23 лютого 2018 р. т.зв. «глава РК» Сергій Аксьонов заявив, що окупаційна влада РФ у Криму не має коштів у повному обсязі (1,6 млрд. рублів), необхідних для завершення так званої «реконструкції» Ханського палацу в окупованому Криму. Було повідомлено, що повністю завершити «реставрацію» можна за сім років за умови безперебійного фінансування.

20 березня экс-глава Республіканського комітету АРК у справах міжнаціональних відносин і депортованих громадян, і делегат Курултаю кримськотатарського народу Едем Дудаков повідомив, що через так звану «реставрацію» знищується унікальний розпис 18 століття на східному фасаді Ханської Мечеті.

Також так званий «суд Залізничного району Сімферополя» відмовив екс-директору Бахчисарайського історико-культурного заповідника Ельмірі Аблялімовій в задоволенні позову з вимогою припинити так звану «реконструкцію» Ханського палацу.

У березні 2018 р. окупаційна влада РФ у Криму вчергове порушила Женевську конвенцію про захист цивільного населення під час війни. Так званий «голова РК» Сергій Аксенов видав незаконний наказ про створення «призивної комісії з мобілізації громадян в РК» від 15 березня 2018 року № 80-У. В незаконному наказі йдеться про створення зазначеної «комісії» у «муніципалітетах та містах та про склад комісії».

Окупаційна влада РФ у Криму продовжує здійснювати заходи, спрямовані на створення ілюзії інтеграції кримськотатарського народу у політичну будову окупаційної влади РФ на ТОТ України у Криму. Так, у другій декаді березня Уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу, народний депутат Мустафа Джемільов повідомив, що до Меджлісу кримськотатарського народу потрапив лист з грифом «секретно», написаний так

званим «першим замом управління ФСБ РК» на ім'я «глави РК» Сергія Аксьонова. В листі повідомляється про протидію з боку російських окупантів Меджлісу кримськотатарського народу та передбачається поступове його заміщення іншим кримськотатарським об'єднанням громадян - «Кирим», що дозволить взяти під свій контроль діяльність громадських і політичних організацій національних меншин та етнічних груп на території Республіки Крим, заявив в інтерв'ю виданню «Факти» лідер кримськотатарського народу.

За даними Представництва станом на 01 квітня значиться 65 політичних в'язнів Кремля, які незаконно утримуються в ТОТ України в Криму та на території РФ.

Процеси у підконтрольних окупаційній владі економічних структурах

Протягом січня 2018 р. під безпосереднім керівництвом представників російської окупаційної влади РФ у Криму продовжено незаконний видобуток морського піску в акваторії Чорного моря, наближеної до Криму. При цьому, зазначена діяльність велася на території ботанічного заповідника загальнодержавного значення «Мале філофорне поле» у Каркінітській затоці Чорного моря та на території, що межує з ним. Незаконний видобуток морського піску здійснювався морськими суднами РФ у промислових масштабах (від 700 до 3000 тон на добу). Зі слів фахівців, щоденна шкода від зазначеної діяльності склала від 385 тис. грн. до 1 млн. 650 тис. грн. Серед наслідків незаконної діяльності окупаційної російської влади півострова у вигляді видобутку надр України є розмив Бакайської коси, часткове знищення мису Піщаний у Каркінітській затоці і зникнення п'яти кілометрів пляжної зони на південно-західному узбережжі Криму.

В лютому 2018 р. до портів окупованого Криму зафіксовано заходи 20-ти вантажних судів-порушників.

Фіксується погіршення ситуації в автодорожній сфері ТОТ України в Криму через будівництво російською окупаційною владою так званої траси «Таврида», що справляє додаткове навантаження на дороги. Зокрема, встановлено, що задля реалізації вказаного проекту неконтрольовано перевантаженими самоскидами перевозиться ґрунт з с. Кача Нахимівського району м. Севастополя трасою Орловка-Бахчисарай, що руйнує дорожнє полотно.

22 лютого 2018 р. окупаційна влада РФ у Криму почала незаконно зводити у північній частині міста Сімферополя «Центр олімпійської підготовки РК». Так званий «проект центру» передбачає будівництво трьох басейнів: 50 метрів, 25 метрів та дитячого. Фінансується об'єкт з «бюджету РК». Сума витрат становить 1,032 млрд. рублів. Основні незаконні будівельні роботи мають початись 01 березня 2018 р. Зводить об'єкт компанія з Санкт-Петербургу ТОВ «Архитектурное наследие». Завершення робіт згідно з контрактом – 01 листопада 2019 р.

07 лютого 2018 р. на ТОТ України в АРК так зване «Міністерство майнових та земельних відносин» через незаконний аукціон продало ТОВ «Кримський Коньячний Дім» коньячний завод (споруди та земельні ділянки заводу) у селищі Щебетовка (Феодосійський район) за 49 млн. 663 тис. рублів.

08 лютого 2018 р. на ТОТ України в АРК так звана «влада» почала незаконне будівництво кільцевого газопроводу високого тиску через Балаклаву, Фіолент до бухти «Козача» в межах так званої «федеральної цільової програми». Загальна протяжність газопроводу становитиме 31,1 кілометр з пропускною спроможністю 33 тисячі кубометрів на годину.

14 лютого 2018 р. так званий «глава РК» Сергій Аксьонов підписав незаконне розпорядження (14 лютого 2018 р. № 137-р) «Про затвердження бюджетного прогнозу РК на довгостроковий період до 2030 року». Згідно з «документом» окупаційна влада РФ у Криму визнає, що тимчасово окупована територія України АРК залишатиметься високо дотаційною у довгостроковому періоді.

28 лютого 2018 р. так звана «державна рада РК» окупаційної влади РФ у Криму зменшила витрати та доходи «бюджету РК» на 2018 рік. Так звані «депутати» одразу у двох читаннях прийняли зміни до «закону про бюджет РК», згідно з якими доходи зменшились на 5,4 млрд. рублів і становили 167 млрд. рублів, витрати – на 5,6 млрд. рублів і становили 169,9 млрд. рублів. Таким чином, окупаційна влада РФ у Криму технічно скоротила дефіцит бюджету з 3,2 млрд. рублів до 2,9 млрд. рублів.

28 лютого 2018 р. так звана «державна рада РК» незаконно схвалила план «приватизації державного майна» на 2018 рік. Від «приватизації» планується отримати 2,7 млрд. рублів. До списку увійшли 42 об'єкти, зокрема санаторії «Ай-Петрі», «Місхор» та «Дюльбер», підприємства «Кримтелеком», «Кримтехнології», «Кримхліб», «Феодосійський оптичний завод», «Євпаторійський авіаремонтний завод» та типографія «Таврида». Дефіцит «республіканського бюджету» станом на 28 лютого 2018 р. становить 3,2 млрд. рублів, а джерелом покриття є приватизація захопленого окупаційною владою РФ у Криму майна. Також 28 лютого так звана «державна рада РК» окупаційної влади РФ у Криму незаконно погодила відчуження майна рекреаційного комплексу «Nautilus» у Гурзуфі.

В анексованому Криму триває масштабний видобуток піску на дамбі Нижньо-Чурбашського хвостосховища. Пісок в цьому місці є вкрай токсичним, оскільки сюди вивантажувалися отруйні відходи підприємства «Камиш-Бурунський залізорудний комбінат».

В березні до портів окупованого Криму зафіксовано заходження 19-ти вантажних суден-порушників. Всі судна були під прапором Російської Федерації. Загалом цими суднами здійснено 57 заходів до портів Севастополя, Феодосії та Керчі. Окрім того, на рейді в акваторіях портів Севастополя, Феодосії, Керчі та Ялти, що використовуються для стоянки кораблів, зафіксовано 26 суден: 19 – Російської Федерації, 3 – Республіки Молдова, 2 – Республіки Палау, та по одному під прапорами Союзу Коморських Островів та Республіки Того.

Встановлено, що посадовими особами органів окупаційної влади РФ продовжена практика скасування права власності громадян України на велику кількість земельних ділянок, що змушує останніх виконувати вимоги країни-агресора щодо переоформлення земель за російським законодавством та сплати до бюджету окупаційної влади відповідних платежів. Ринок земельних відносин

на анексованій території Кримського півострову досяг критичного рівня зниження цін, в зв'язку з припиненням водопостачання з материкової України. Землі сільськогосподарського призначення втрачають свою родючість і потребують необґрунтовано великих втрат на їх утримання та обробку, що змушує громадян України, які мешкають на ТОТ, відчужувати та передавати вказані земельні ділянки у власність російським Агро холдингам за зниженою ціною.

У зв'язку з існуючою проблемою обробки земель, органи окупаційної влади ТОТ України в Криму використовують механізм безпідставної зміни призначення та категорії земельних ділянок (із земель сільськогосподарського призначення переводять в землі під будівництво житлових та не житлових споруд), змінюють кадастрові номери, під час приватизації та виділення земельних ділянок надають перевагу громадянам РФ, чим наноситься значна шкода державному бюджету та інтересам України. Разом з цим, наявність представників російського бізнесу в агропромисловому секторі Криму сприяє незаконному набуттю ними права власності (користування) на особливо цінні державні землі сільськогосподарського призначення, у т.ч. ті, які перебувають у віданні Міністерства агропромислового розвитку України та НААН України.

За прогнозними висновками фахівців у зазначеній галузі, неефективне використання земельних ресурсів та відсутність сталого водопостачання призведе до поступового виснаження ґрунтів та їх засолення.

4. Робота Представництва зі зверненнями громадян

Відповідно до вимог Закону України «Про звернення громадян», нормативно-правових актів стосовно роботи з пропозиціями, заявами і скаргами громадян, з метою вирішення важливих проблем громадян України, які проживають на ТОТ України в Криму або переселилися з неї на материкову частину України, Представництвом здійснюється системний моніторинг та аналіз звернень.

У 1 кварталі 2018 року до Представництва надійшло, було розглянуто та вирішено по суті 458 звернень громадян, в яких порушено 469 питань. Із зазначеної кількості звернень 210 (44,8 %) отримано на «гарячу лінію» Представництва; 188 (40,1 %) розглянуто під час особистого прийому громадян; 60 (15,1 %) – письмові звернення. Резонансних звернень щодо протиправних дій та порушення міжнародних норм у сфері дотримання прав людини за звітний період не надходило.

За результатами спілкування з громадянами керівництво Представництва надає доручення відповідальним працівникам державного органу максимально сприяти та вирішувати у найкоротші терміни усі питання, які порушують кримчани. Саме через оперативний розгляд нагальних проблем дає збільшення кількості звернень і на особистому прийомі, і на «гарячу лінію» Представництва.

За якісним станом та проблематикою 71 питання, з якими 60 громадян письмово звернулись до Представництва, можна поділити на декілька основних напрямів: оформлення ID-картки – 22 (31%); оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон – 4 (5,6%); відновлення паспорта громадянина України у зв'язку з втратою, псуванням та інше – 2 (2,8%); стосовно черг у

територіальних підрозділах ДМС – 3 (4,2%); перетин адміністративної межі – 6 (8,5%); отримання свідоцтва про народження дитини українського зразка – 1 (1,4%); отримання довідки ВПО та отримання допомоги на оплату житлово-комунальних послуг – 2 (2,8%); оформлення спадщини, майнові питання – 5 (7,0%); здобуття освіти за програмою «Крим – Україна» - 1 (1,4%); отримання житла на материковій частині України ВПО – 5 (7,1%) ; інші питання – 20 (28,2%).

Інформація про порядок особистого прийому громадян і графік прийому громадян керівництвом розміщено на стенді в холі Представництва, на офіційному веб-сайті Представництва у розділі «Звернення громадян», у групі Представництва в мережі Фейсбук. Особистий прийом у Представництві проводився Постійним Представником, першим заступником Постійного Представника та керівниками структурних підрозділів.

Так, у 1 кварталі 2018 року на особистий прийом громадян звернулось 188 осіб, які проживають на ТОТ України або переселились з неї на материкову частину України, з них: щодо порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина -2 (1,1%); оформлення ID-картки, оформлення паспорта вперше – 34 (18,1); оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон – 30 (16,0%); відновлення паспорта громадянина України у зв'язку з втратою, псуванням та інше – 4 (2,1%); вклеювання фото по досягненню 25- і 45-річного віку – 16 (8,5%); отримання паспорта громадянина України вперше після 18 років – 4 (2,1%); щодо черг у територіальних підрозділах ДМС України – 14 (7,4%); перетин адміністративної межі – 37 (19,7%); отримання свідоцтва про народження дитини українського зразка – 2 (1,1%); отримання довідки ВПО та допомоги на оплату житлово комунальних послуг – 14 (7,4%); оформлення спадщини, майнові питання -6 (3,2%); оформлення пенсії – 3 (1,6%); отримання освіти за програмою «Крим – Україна» - 3 (1,6%); отримання житла на материковій частині України ВПО -2 (1,1%); інші питання -17 (9,0%).

У 1 кварталі 2018 року надійшло 210 телефонних дзвінків на «гарячу лінію» Представництва з різної проблематики. Найбільше питань стосувалось отримання адміністративних послуг в територіальних підрозділах ДМС України, перетині адміністративної межі між ТОТ та материковою частиною України. В розрізі питань надійшло дзвінків щодо: оформлення ID-картки та паспорта вперше – 61 (29,0%); оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон – 32 (15,2%); відновлення паспорта громадянина України у зв'язку з втратою, псуванням та інше -13 (6,2%); вклеювання фото по досягненню 25- і 45-річного віку -14 (6,7%); отримання паспорта громадянина України вперше після 18 років – 8 (3,8%); щодо черг у територіальних підрозділах ДМС України – 8 (3,8%); перетин адміністративної межі – 23 (11,0%); переміщення особистих речей через адміністративну межу – 5 (2,4%); отримання свідоцтва про народження дитини українського зразка – 12 (5,7%); отримання допомоги при народженні дитини – 2 (1,0%); оформлення шлюбу – 1 (0,5%); оформлення розлучення – 3 (1,4%); отримання довідки ВПО - 2 (1,0%); отримання допомоги на оплату житлово комунальних послуг – 7 (3,3%); оформлення спадщини, майнові питання – 2 (1,0%); оформлення пенсії – 4 (1,9%); отримання освіти за

Щодо вжиття заходів, направлених на протидію проведенню в Криму так званих «виборів» Президента РФ та притягнення до відповідальності задіяних у «виборчому» процесі осіб

У зв'язку закінченням окупаційною владою РФ формування системи так званих «дільничних виборчих комісій», «територіальних виборчих комісій» та здійсненням активних заходів до підготовки так званих «виборів» Президента РФ 18 березня 2018 року на ТОГ України в Криму, Представництвом у січні 2018 року направлено листа до Президента України з проханням сприяти впровадженню заходів щодо: інформування громадян України, які проживають на території тимчасово окупованого Кримського півострова, про об'єктивні ризики, пов'язані з їх участю в якості членів відповідних «виборчих комісій» у листі окупаційної влади; забезпеченні внесенні змін до кримінального

22 березня 2018 р. Верховною Радою України додатково схвалено Заяву Верховної Ради України з приводу невизнання Україною легітимності виборів Президента РФ, їх результатів, правових наслідків та, відповідно, актів нелегітимно обраної на цю посаду особи.

Також при здійсненні моніторингу з відкритих джерел у засобах масової інформації Представництву стало відомо про друкування так званим «Державним унітарним підприємством Республіки Крим «Видавництво і друкарня «Таврида»», яке незаконно «перереєстровано» 18 листопада 2014 р. з державного підприємства «Видавництво і друкарня «Таврида»», бюлетенів (приблизно 1,48 мільйонів примірників) для використання при голосуванні на «виборах» президента РФ в Криму 18 березня 2018 року.

У місті Севастополі до друкування бюлетенів для незаконного проведення голосування на виборах президента РФ 18 березня 2018 року «постановою» № 213/1168-1 від 22 лютого 2018 р. незаконно утвореної так званої «Севастопольської міської виборчої комісії» залучено так звані «ТОВ «Сольна»» та «Державне унітарне підприємство Республіки Крим «Видавництво і друкарня «Таврида»». Друкування бюлетенів є дією, направленою на сприяння незаконному проведенню на тимчасово окупованій території України в АРК та місті Севастополі виборів президента РФ і пособництво окупаційній владі, та мають ознаки вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки.

14 березня 2018 р. Представництвом направлено листи до ГУ СБУ в АРК з проханням невідкладно вжити вичерпних заходів з документування фактів вчинення протиправних дій, направлених на сприяння незаконному проведенню на ТОТ України в Криму виборів президента РФ, формування доказової бази в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України, та, у разі наявності достатніх підстав, вжити заходів щодо притягнення до кримінальної відповідальності вищезазначених юридичних осіб та їх керівництва.

Щодо вжиття заходів, направлених на протидію залучення громадян України, які мешкають в Криму, до списків так званих «присяжних засідателів»

Оскільки окупаційною адміністрацією міста Сімферополя було складено та оприлюднено так звані «списки присяжних засідателів» до незаконно діючих «Північно-Кавказького окружного воєнного суду», «Кримського гарнізонного воєнного суду» та «Верховного суду Республіки Крим» та складаються подібні списки до районних та міських так званих «судів» окупаційної влади, Представництвом у січні 2018 року направлено листа до Президента України з проханням сприяти впровадженню заходів щодо активізації процесів обговорення розвитку в Україні суду присяжних в умовах судової реформи, що триває, з опрацюванням відповідних законопроектів з залученням широкого кола громадськості та експертів, зокрема представників судової системи авторитетних правових держав; інформування громадян України, які проживають на території ТОТ України в Криму, про об'єктивні ризики, пов'язані з їх участю в якості так званих «присяжних» у системі окупаційної влади;

притягнення до відповідальності осіб, відповідальних за залучення громадян України в якості так званих «присяжних» у систему окупаційної влади РФ, на території ТОТ України в Криму. Зважаючи на ймовірність схилення «присяжних» громадян України до співпраці з окупаційною владою, залучення таких громадян у «судові» процеси з переслідування громадянських активістів та додаткові загрози правам людини цих осіб, Представництво проінформувало про зазначену ситуацію Прокуратуру АРК та Головне управління СБУ в АРК та м. Севастополі для вжиття, в межах компетенції, відповідних заходів реагування.

Щодо надання Прокуратурі АРК відомостей в рамках кримінальних проваджень

Наприкінці січня 2018 р. з Прокуратури АРК надійшло 3 листи з пропозиціями надати Представництву, в рамках розслідування кримінальних справ, відому(наявну) інформацію щодо:

- порушення правил екологічної безпеки під час будівництва транспортного переходу через Керченську протоку на території окупованої частини АРК;
- неправомірного використання природних ресурсів Чорного моря та постачання електроенергії до Північного Криму;
- порушень основоположних прав людини представниками окупаційної влади на ТОТ України в Криму та щодо колаборантів, які отримують паспорти України для виїзду за кордон;
- незаконного переміщення будівельної техніки українських підприємств, яка використовується на будівельних роботах на території ТОТ України в Криму, у тому числі при будівництві Керченського мосту і траси «Таврида» із зазначенням інформації щодо державних знаків та українських підприємств, які виготовляють/постачають таку техніку, а також тих, хто здійснює постачання питної води.

Представництвом надано ґрунтовні відповіді з викладенням вичерпної відомої інформації з порушених питань. До відповідей додано наявні документовані матеріали на близько 550 аркушах. Також Прокуратурі АРК запропоновано отримати незадокументовані відомості безпосередньо від керівництва Представництва у вигляді показань. У листах засвідчено готовність Постійного Представника та його Першого заступника в будь-який час, в умовах забезпечення безперервної роботи Представництва, надати показання органам слідства та прокуратури з питань, визначених у вищезазначених листах прокурорів Прокуратури АРК. Вказані матеріали, як вбачається з наступних листів, передані Прокуратурою АРК до ГУ СБУ в АРК.

Щодо оптимізації державної реєстрації факту смерті на ТОТ України

Проведення державної реєстрації актів цивільного стану, з метою офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження чи смерті особи на ТОТ України в Криму, можливе виключно на підставі судового рішення про встановлення факту, що має юридичне значення (факту народження або смерті).

За визначенням статті 317 Цивільного процесуального кодексу України в новій редакції (далі - ЦПК України) із заявою про встановлення факту народження особи на ТОТ України батьки можуть звертатися до будь-якого місцевого загального суду на материковій території України, але з заявою про встановлення факту смерті особи на ТОТ, з урахуванням вимог ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на ТОТ України», заінтересовані особи можуть звертатись виключно до місцевого загального суду міста Києва, що визначається Апеляційним судом міста Києва.

Обмеженість у виборі загального місцевого суду для звернення з заявою про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України для багатьох громадян України, які проживають на ТОТ, створює складнощі. Зокрема, зростають транспортні видатки, а на саму процедуру отримання свідоцтва про смерть витрачається значний час.

05 лютого 2018 р. Представництвом направлено Президенту України листа з проханням ініціювати внесення необхідних змін до статті 317 ЦПК України задля прискорення отримання свідоцтва про смерть рідними особи, яка померла на ТОТ. До листа додано напрацьований Представництвом законопроект змін до статті 317 ЦПК України з порівняльною таблицею та пояснювальною запискою.

Щодо реєстрації шлюбу для громадян, які проживають на ТОТ України

Відповідно до ч. 1 ст. 32 Сімейного кодексу України та п. 4 ст. 14 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» шлюб реєструється за загальним правилом після спливу одного місяця від дня подання заяви про реєстрацію шлюбу та у скорочений термін у виключних випадках за наявності поважних причин.

Таким чином, враховуючи визначену законодавством процедуру, громадянам України, які проживають на ТОТ, для державної реєстрації шлюбу доводиться виїжджати на материкову частину України щонайменше два рази, перетинаючи окупаційні контрольні пункти в'їзду-виїзду, та нести суттєві матеріальні витрати. З огляду на тривалу процедуру реєстрації укладення шлюбу та існуючі складнощі в перетині адміністративної межі з ТОТ, особи здебільшого не звертаються до державних органів реєстрації актів цивільного стану, розташованих на материковій частині України, з заявами про реєстрацію шлюбу. З початку тимчасової окупації кількість зареєстрованих актів цивільного стану щодо укладення шлюбів громадянами, які проживають на ТОТ в Криму, є незначною та об'єктивно не відповідає тій кількості сімейних правовідносин, які виникли за цей період на ТОТ України в Криму.

20 лютого 2018 р. Представництвом направлено Президенту України листа з проханням ініціювати внесення необхідних змін щодо проведення реєстрації шлюбу для мешканців ТОТ в день подання заяви, що надасть можливість громадянам України повноцінно реалізовувати своє право на сімейні відносини. До листа додано напрацьований Представництвом законопроект з порівняльною таблицею та пояснювальною запискою.

Щодо отримання безоплатної вторинної правової допомоги жителями ТОТ України

З набранням чинності Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» та внесенням відповідних змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір» від сплати судового збору звільнено громадян при поданні до суду заяв (позовів) у справах про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення, пошкодження); про встановлення фактів, що мають юридичне значення, та про відшкодування завданої майнової та/або моральної шкоди у зв'язку з тимчасовою окупацією території України, збройною агресією, збройним конфліктом.

Громадяни, які проживають на ТОТ України в Криму та які звертаються до Представництва за отриманням безоплатної первинної правової допомоги, в переважній більшості випадків потребують подальшого захисту своїх прав та законних інтересів в судовому порядку з відповідним кваліфікованим правовим супроводом.

14 березня 2018 р. Представництвом направлено Президенту України листа з проханням ініціювати внесення необхідних змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» в частині віднесення до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, визначеній Верховною Радою України, щодо отримання правових послуг з питань, пов'язаних з захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів у зв'язку із збройною агресією РФ, збройним конфліктом та тимчасовою окупацією території України.

Щодо протидії проведенню незаконних археологічних робіт на ТОТ України в Криму

З відкритих джерел Представництву стало відомо, що Міністерством культури РФ за період з 24 липня 2017 року по 01 березня 2018 року, в порушення законодавства щодо правового режиму ТОТ України в Криму, видано незаконні, в частині Криму, дозволи 18-ти установам (організаціям) на проведення робіт з виявлення та вивчення об'єктів археологічної спадщини на ТОТ України в Криму. Діяльність вищезазначених установ (організацій) щодо проведення несанкціонованих археологічних робіт завдає значної шкоди об'єктам національно-культурної та етнічно-історичної спадщини на ТОТ України в Криму та загальнонаціональним інтересам України.

12 березня 2018 р. Представництвом направлено Президенту України листа з проханням розглянути питання щодо внесення на розгляд Ради національної безпеки та оборони України пропозиції щодо застосування санкцій відносно таких установ/організацій та застосування персональних санкцій до їх керівництва. Також Представництвом направлено відповідні листи до СБУ, ГУ СБУ в АРК та Прокуратури АРК з проханням вжити невідкладних заходів для притягнення винних осіб у вчиненні протиправних дій до кримінальної відповідальності.

Щодо аналізу «нормативно-правових актів» окупаційних органів влади РФ, які неправомірно застосовуються на ТОТ України в Криму

З метою здійснення більш якісного моніторингу додержання прав і законних інтересів громадян України, які проживають на ТОТ України в Криму, здійснено правовий аналіз прийнятих за I квартал 2018 року «нормативно-правових актів» окупаційних «органів влади», які діють на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

За I квартал 2018 року так званою «державною радою Республіки Крим» прийнято 31 «закон», які підписані «главою Республіки Крим» та «офіційно оприлюднені».

Зокрема, увагу потрібно звернути на т.з. «закон Республіки Крим» від 30 березня 2018 р. № 480-ЗРК/2018 «Про внесення змін до Закону Республіки Крим «Про бюджет Республіки Крим на 2018 рік та на плановий період 2019 і 2020 років», яким збільшено попередньо встановлений загальний обсяг видатків «бюджету Республіки Крим» до 170135820656,31 рублів та безоплатних надходжень до 126144079520,00 рублів, що яскраво свідчить про неспроможність окупаційної «влади» власними силами забезпечити задоволення фінансових потреб Кримського півострова та про необхідність дотаційного фінансування, зокрема з бюджету РФ.

У так званому «законі» від 09 січня 2018 року № 464-ЗРК/2018 «Про внесення змін в Закон Республіки Крим «Про адміністративні правопорушення в республіці Крим», на громадян України та юридичних осіб покладено обов'язок виконання рішень незаконно створеної так званої «антитерористичної комісії республіки Крим» та встановлено відповідальність за їх невиконання у виді адміністративного штрафу в розмірі від двох до трьох тисяч російських рублів, а на юридичних осіб – від трьохсот тисяч до одного мільйона російських рублів.

Також, за звітний період прийнято так званий «закон» від 09 січня 2018 року № 453-ЗРК/2018 «Про музеї та музейну діяльність в Республіці Крим», в якому зокрема, визначається питання віднесення права власності на музейні предмети та музейні колекції, які фактично є власністю українсько народу та держави України, до Музейного фонду РФ. За Музейним фондом РФ встановлюється право управління музейними предметами, що знаходяться на території Криму. Вказані норми «закону» можуть бути використанні для вивезення музейних цінностей на територію РФ.

Так званою «Радою міністрів Республіки Крим» за I квартал 2018 року прийнято 146 «постанов» та 313 «розпоряджень».

Із прийнятих «Радою міністрів Республіки Крим» «документів» особливу увагу доцільно приділити на так званий «постанові» від 30 січня 2018 року № 36 (підписана так званим «Главою Республіки Крим» в лютому 2018 року) «Про затвердження державної програми Республіки Крим «Розвиток транспортно-дорожнього комплексу Республіки Крим», яка визначає з'єднання дорожньої сітки Кримського півострова з сіткою автомобільних доріг РФ через територію Краснодарського краю та модернізацію автодоріг загального користування за направленням «Захід – Схід».

Зазначена програма може бути пов'язана з незаконним будівництвом так званої траси «Таврида» і її сполученням з автомобільно-транспортною частиною так званого «Керченського мосту».

Так званим «главою Республіки Крим» за I квартал 2018 року видано 61 «указ» та 126 «розпоряджень».

Так званим «губернатором» міста Севастополя за I квартал 2018 року видано 8 «указів» та 18 «розпоряджень».

Так званим «урядом» міста Севастополя за I квартал 2018 року прийнято 158 «постанов» та 15 «розпоряджень».

Прийнятою «урядом» міста Севастополя так званою «постановою» від 19 лютого 2018 року № 97-III «Про внесення змін в Постанову Уряду Севастополя від 23.11.2016 року №1134 «Забезпечення громадської безпеки в місті Севастополь на 2017-2022 роки»» зазначена раніше програма громадської безпеки викладається в новій редакції та містить положення, пов'язанні з профілактикою, протидією та формуванням нетерпимості до тероризму, екстремізму та формуванням єдиного інформаційного простору для ведення пропаганди, а також так званим «укріпленням» міжнаціональної згоди в місті Севастополі. Вбачається, що причиною прийняття так званої програми «Забезпечення громадської безпеки», зважаючи на її окремі положення, є протидія, в тому числі силова, будь-яким проявам опору окупаційній владі.

Окрім того, у I кварталі 2018 року т.з. «виборчою комісією Республіки Крим» прийнято 20 «постанов», а т.з. «Севастопольською міською виборчою комісією» - 15 «постанов» щодо організації та незаконного проведення на території АРК та місті Севастополя «виборів президента Російської Федерації».

6. Робота Представництва та інших державних органів з питань деокупації Криму

12 березня 2018 р. Генеральна прокуратура України оголосила підозру суддям Конституційного суду РФ у справі щодо злочинної анексії Криму. Згідно з даними Головного управління СБУ в АРК (з дислокацією в м. Херсон) за наслідками діяльності отримано ґрунтовну інформацію щодо розвитку суспільно-політичних та соціально-економічних процесів на ТОТ України в Криму у першому кварталі 2018 року. Головним управлінням СБУ в АРК вживаються заходи щодо прискорення процесу деокупації Криму, а також притягнення до правової відповідальності осіб, винних у скоєнні злочинів, що сприяли виведенню вказаної території з-під контролю України.

Зокрема, за I квартал 2018 року слідчим відділом Головного управління СБУ в АРК розпочато 18 кримінальних проваджень, з яких 1 – з кваліфікацією «дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» (ч. 2 ст. 109 КК України), 2 – «посягання на територіальну цілісність і недоторканість України» (ч. 1 ст. 110 КК України), 12 – за статтею державна зрада (ч. 1 ст. 111 КК України), 2 – «порушення порядку в'їзду та ТОТ України та виїзду з неї» (ч.2 ст. 110-2 КК України), 1 – фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ч.3 ст. 110-2 КК України).

⊖

⊖